

THE CREATIVE PATH OF THE HONORED ARTIST OF UKRAINE SERHIY VIKTOROVYCH NAYENKO AND HIS ACTIVITIES AT THE LVIV CHOREOGRAPHIC SCHOOL

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ СЕРГІЯ ВІКТОРОВИЧА
НАЄНКА ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В ЛЬВІВСЬКІЙ ХОРЕОГРАФІЧНІЙ ШКОЛІ

Mokrii R.S. / Мокрій Р.С.

graduate student / Аспірантка

ORCID: 0000-0002-5833-2353

Ivan Franko National University of Lviv,

Lviv, 1 Universitetskaya, 79000

Львівський національний університет імені Івана Франка,

Львів, Університетська 1, 79000

Анотація: В статті розглядається творчий шлях Заслуженого артиста України Сергія Наєнка від дитячих років та його зацікавлення хореографією, до навчання у провідних артистів балету, на базі хореографічного училища. Розглянуто причини вибору роботи на користь Львівського театру опери та балету. Аналізується творче зростання Наєнка від танцівника до балетмейстера-постановника та педагога Львівської хореографічної школи. Здійснено перелік його творчих робіт в Львівському театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької, а також творчий доробок в хореографічній школі. Розглянуто методи роботи з учнями та його підхід до роботи.

Ключові слова: Сергій Наєнко, балетмейстер, постановник, педагог, Львівська хореографічна школа, дитячий театр балету Львова, Львівський театр опери та балету, учні, вистава, балет.

Вступ

На сьогоднішній день хореографічне мистецтво України переживає етап розвитку особливо якщо ми говоримо про сучасну хореографію. З'являється безліч молодих амбітних танцівників та хореографів, які прагнуть розвивати мистецтво танцю в Україні, виводити його на міжнародний рівень. Та не кожен розуміє що перш за все слід вдосконалювати свою майстерність та знання в цій сфері для того, щоб вміти передати пізніше ці знання наступним поколінням. Адже вік професійного танцівника, як артиста балету не такий довгий. І в майбутньому більшість з них перекваліфікуються у хореографів постановників, репетиторів, балетмейстерів та вчителів хореографії. На сьогоднішній день є багато прикладів успішних в минулому провідних артистів балету які вийшовши на пенсію знаходять себе у викладацькій діяльності. Та не кожен з них зумів стати хорошим педагогом чи постановником це не так просто як здавалося б на перший погляд. Та є і такі феномени які ще з юних років не маючи досвіду роботи ні артистом балету ні педагогом, мають велике бажання та натхнення навчатись самим та навчати інших таким чином створювати щось нове й цікаве. Хореографія як мистецтво дозволяє творити будь кому тому що на сьогоднішній день воно не знає рамок і границь постійно з'являються нові течії та напрямки і кожен може віднайти себе в цій сфері. Проте якщо говорити про професійну хореографію та про балетну виставу тут без досвіду та багажу знань не обійтись тож повертаючись до феноменів слід згадати таку непересічну особистість культурно-мистецького життя Львова як: Заслужений артист

України Сергій Вікторович Наєнко. Поглянувши на репертуар Львівського театру опери та балету імені Соломії Крушельницької за останні 20 років то в більшості вистав не лише балетних а й оперних хореографія належить саме Сергію Наєнку. А також багато років він був провідним солістом театру виконуючи головні партії в балетах.

Основний текст

Сергій Вікторович Наєнко народився 09 грудня 1967 року у місті Ростов-на-Дону. В родині де ніхто не мав жодного відношення до хореографії. У віці 10-11 років переглядаючи балетні вистави по телевізору він змальовував схеми поз та позицій танцівників . Займався в місцевому будинку піонерів де працював балетмейстер Владлен Зак, який ставить для дітей постановку «Кицькин дім» де Наєнко виконує одну із головних ролей «півня» . Саме з подачі балетмейстра Сергій їде вступати до Ленінградського училища імені Агрипини Ваганової незважаючи на те що він був набагато старший за віком. Йому щастить потрапити до експериментального класу куди набирали дітей старшого віку тобто з 13 років, а не з 9 . Проте і туди він запізнився на рік, та все ж викладачі училища приймають його на навчання. Наєнко цілеспрямовано навчається , бере додаткові уроки з хореографії аби наздогнати своїх однокласників у виконавській майстерності. Навчається у таких педагогів : Белла Ожегова (народно-сценічний танець); Заслужений артист РСФСР Адоль Хамзин (класичний танець); Заслужений артист РСФСР Роберт Гербек (акторська майстерність) та Наталія Сахновська, яка власне додатково займалась із Сергієм та опікувалась молодим танцівником. [1]

Після закінчення училища в 1985 році Наєнко їде в Львів. Так склалося, що його педагоги так чи інакше були пов'язані зі Львовом. Владлен Зак танцював декілька років у Львові та завжди з ностальгією згадував про Львівську Оперу. Улюблений педагог і вихователь – заслужений артист Росії Роберт Гербек також вважав, що Львівський театр опери та балету – мистецька оаза для танцівника. [2]

Також важливим фактом було те , що Львівський театр славився своїм різноманітним та багатим репертуаром, адже саме це зіграло вирішальну роль у виборі молодого танцівника.

Прийшовши на роботу в театр Наєнко, прагне більшого і сам виявляє бажання в такому молодому віці викладати хореографію. Він звертається до директора Львівської хореографічної школи на той момент це була Марія Вікторівна Замай-Белова , та директорка відмовляє йому зважаючи на його молодий вік та відсутність досвіду роботи. Тож він активно працює в театрі, пройшовши всю ієрархію балету від мімансу та кордебалету до перших та сольних ролей у виставах.[1]

Сергій Наєнко — танцівник, який протягом багатьох років на професійному рівні виконував різноманітний репертуар. Серед його робіт партії гротескового, комедійного і драматичного характеру, такі як: Ротбарт (П. Чайковський «Лебедине озеро»), Ганс («Жизель» А. Адана), Тібальд (С. Прокоф'єв «Ромео і Джульєтта»), Бог («Створення світу» А. Петрова), Факір Магадавея, індуський танець(соло) («Баядерка» Л. Мінкуса), Князь, Перко

(К. Данькевич «Лілея»), Дроссельмейєр, («Лускунчик» П. Чайковський), Ескамільйо, Фатум («Кармен-сюїта» Ж. Бізе-Р. Щедріна), Дон Кіхот, Гамаш («Дон Кіхот» Л. Мінкуса) та ін. [4]

Як зізнається сам артист балету, що були ролі на його думку, які він зтанцював пізно, якісь надто рано, іноді були персонажі в яких він себе набачив, об'єктивно оцінюючи свої фізичні дані та можливості, проте якщо доводилось їх танцювати завжди викладався наскільки це було можливо, завдяки набутому досвіду він міг переконати себе в тому, що він може це станцювати. Однією з таких ролей він вважає саме Ротбарта у «Лебединому озері» П. Чайковського. Також був єдиний випадок, коли він звернувся до балетмейстера з проханням втілити іншого персонажа у постановці, саме так було з Гамлетом у однойменній виставі на музику П. Чайковського, де зазвичай Наєнко грав роль Лаерта, яка йому подобалась проте в певний момент він виявив бажання та відчув, що може спробувати себе ще й у цій ролі.

Проте Наєнко завжди хотілось творити не лише в запропонованих умовах, а хотілось вийти за рамки. Тому він шукав однодумців, з якими міг творити щось нове. Для втілення йому достатньо було кімнатки в гуртожитку, де тоді проживав. Так у Львові народився театр «Кімната № 089», який став платформою не тільки для балетних вистав, але й для драматичних. [2] Тут Наєнко створює свої перші хореографічні композиції та пластичні рішення до драматичних вистав.

У 1996 році на сцені львівського духовного театру «Воскресіння» Сергій Наєнко поставив балет «Бельканто» на музику найвідоміших оперних арій, а потім був балет «Подвійні бздури», де оперні арії поєднались з легким джазом... [5 с.9]

Також однією з перших платформ для постановочної роботи для Наєнка стає Львівська хореографічна школа куди він вдруге приходить в 1990 році, вже маючи 5 років досвіду роботи в театрі його приймають на посаду вчителя народно-сценічного танцю. Тоді він починає свою педагогічну діяльність в школі. Спочатку викладає лише випускним старшим класам. Незважаючи на молодий вік хореографа учні з успіхом здають випускні екзамени, після чого йому довіряють працювати з усіма віковими групами, які за програмою вивчають народно-сценічний танець, а саме з 3 класу хореографічної школи.

Викладацька робота у Львівській хореографічній школі органічно привела до балетних постановок. Хоча повноцінний перший балет «Плин часу» можливо виник і випадково. [3 с.32] Балет створювався для одного із щорічних заключних концертів школи. Тут Наєнко звернувся до твору «Ранкова серенада» Франсиса Пуленка на основі якого виникла ідея створити балетну мініатюру. Сюжет вистави розгортається навколо досвідченої балерини, яка наче озирається на свій життєвий шлях та проживає всі його стани. Такий своєрідний монолог-спомин балерини. Партії виліс - своєрідна цитата з «Жизелі» - виконували вихованки хореографічної школи, вони створювали образи певної емоційної стихії, відповідного душевного стану, що розкривало та посилювало трагічний символ плинності часу. Результат цієї роботи – повноцінна балетна вистава. [3 с.32] Як зізнається автор вистава не зовсім дитяча та досить сумна. На сцені танцювалась

двічі та через все ж свій не зовсім дитячий та сумний сюжет більше не відновлювалась у школі.

Також в 2001 році Наєнко ставить у школі балет «Пори року» О. Глазунова в якому були задіяні усі учні школи, це був досить складний твір і кропітка робота над ним йшла складно. В 2006 році здійснюється постановка дитячого балету «Лис Микита» на музику І. Вимера. Вистава була орієнтована на глядачів молодшого шкільного віку. Відповідно хореографічно балет був простіший і для самих виконавців. Головні партії виконували учні та випускники школи. За роки роботи в хореографічній школі Сергій Вікторович окрім балетів створив безліч хореографічних композицій, з учнями різних вікових категорій. Кожен танець має у собі глибокий творчий задум, а кожен рух втілює ідею, відображаючи індивідуальний почерк балетмейстера.

Наєнко знайомить учнів з світовими літературними та музичними творами мистецтва, проте використовує більш сучасні прийоми в хореографії, які дозволяють точніше й цікавіше по новому прочитати ті твори, які вже могли забутись, або ж і набриднути глядачеві та й самим виконавцям, чим і зацікавлює юних артистів балету. Враховуючи всі нюанси та зважаючи на фізичну підготовку кожного учня педагог та балетмейстер Сергій Наєнко шукає нові пластичні рішення для того щоб кожен учень міг проявити себе як найкраще в тому чи іншому образі.

В 2011 році за ініціативи тоді діючого директора Заслуженого діяча мистецтва Володимира Григоровича Саболти, на базі Львівської хореографічної школи було створено «Дитячий театр балету». Головним балетмейстром якого став саме Сергій Вікторович Наєнко. Того ж року театр представив публіці: поновлений одноактний балет «Лис Микита» за мотивами казки І. Франка, на музику І. Виммера, хореографія Сергія Наєнко. Саме з цією постановкою згодом учні взяли участь в VIII міжнародному фестивалі балетних спектаклів «Гран-па» в Донецьку, де стали лауреатами, нагороду їм вручив народний артист України Вадим Писарєв. [7 с.206]

В 2012 році Сергій Наєнко поновлює балет О. Глазунова «Пори року» Завдяки злагожденій праці Дитячий театр балету презентує свою роботу на гастролях в Німеччині 2011р., Польщі 2012р., Словенії 2013р., Італії 2012р. та 2014р. Іспанії 2014р., [8 с.10]

15 жовтня 2016 року Наєнко разом із учнями школи розпочинають новий навчальний рік прем'єрою балету-казки на одну дію: музика П.І. Чайковського, лібрето М. Петіпа, за мотивами новели Е. Т. А. Гофмана "Лускунчик" на сцені Львівського Національного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької. Того ж року вистава йде в репертуарі Львівської опери в час Різдвяних свят. «Спільний проєкт створюють Львівський театр опери та балету і хореографічна школа. Прем'єра балету «Лускунчик» Петра Чайковського у новій постановці – 18 і 25 грудня. Постановку балету «Лускунчик» здійснює балетмейстер львівського театру і педагог хореографічної школи Сергій Наєнко. Десятки років він, окрім інших ролей, перевтілюється на сцені в майстра ляльок Дроссельмейера у «Лускунчику». А нині захотів цю казку Гофмана показати по-новому. Сам автор розповідає: «Це така спроба ще раз перегорнути сторінки

казки, яку всі давно знають, але так давно, що вже забули. І ми спробували це перечитати, може трохи по-іншому, як воно було раніше.» [9]

Учні які працювали в постановках із Сергієм Наєнко зазначають що він дуже чітко в деталях пояснює, що і коли потрібно зробити, як подивитись в той чи інший момент, надає велику увагу маленьким деталям при цьому встигає пояснити усі ці нюанси кожному танцівникові з кордебалету не залишаючи без уваги жодного. Для нього в роботі важливий кожен нюанс.

В своїй роботі балетмейстер не боїться делегувати та довіритись хореографам-репетиторам. Робота над постановками в школі завжди йде швидко та з великим ентузіазмом усі зацікавленні в якнайкращому результаті, жодного сумніву кожного разу, що в кінці буде представлено бажаний результат. Кожен викладач школи наголошує про високий професіоналізм Сергія Вікторовича та його талант як постановника і як педагога. Адже одна справа працювати з професійними артистами балету та дорослими свідомими людьми, та зовсім інший підхід потрібен у роботі з дітьми різних вікових категорій, адже при створенні вистав у школі слід врахувати, що не усі учні можуть відповідати високим вимогам балетного мистецтва, але задіяти у виставі потрібно усіх і в цьому полягає велика робота та відповідальність вчителя перед учнями.

Окрім згаданих вистав С. Наєнко за час роботи в Львівській хореографічній школі створив багато постановок серед яких: «Ігри» Фантазія на тему балету «Створення світу» 1999р. музика А. Петров; сюїта «Шлях до опери» музика В.Белліні, Ш. Гуно, Дж. Пуччіні; композиція яка багато років йде заключним номером щорічного звіту концерту «Віват балет! Балету Віват» на музику композиторів XIII-XX ст.

Сергій Наєнко безумовно володіє педагогічною майстерністю та навиками, без яких робота з учнями неможлива. Учні школи поважають та захоплюються творчістю свого педагога та балетмейстера, який подає позитивний приклад вихованцям школи. Діти мріють потрапити до танцювальних постановок С. Наєнка, для них це новий досвід роботи з професіоналом та новатором. В своїх творчих пошуках часто звертається до хореографії модерну створюючи щось нове та раніше незнайоме глядачеві. Він не заціклюється лише на класичній хореографії, а намагається синтезувати класичний танець та сучасні хореографічні прийоми.

В його арсеналі за час роботи в Львівському театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької такі постановки балетів: «Кармен-сюїта» Ж. Бізе–Р. Шед-ріна (2002) який він вважає основним балетом своєї балетмейстерської кар'єри, «Повернення Баттер-фляй» Дж. Пуччіні–М. Скорика (2006) за словами Наєнка робота над самою ідеєю і вивченням матеріалів тривала близько 10 років в результаті чого глядач побачив захоплюючу балетну виставу, яка з успіхом багато років йшла на сцені театру, слід зазначити що в цьому балеті Наєнко також задіявав учнів школи для масових сцен.[1] Також в творчому доробку такі роботи: «Остання ніч Федеріко Гарсія Лорки» А. Сіренко (2011), «Дрібнички» В.А. Моцарта, «Любов-чарівниця» на музику М. де Фальї (обидва – 2017); танців в операх та оперетах: «Кармен» Ж. Бізе (1991), «Аїда» Дж. Верді (1995), «Мойсей» М. Скорика, «Весела вдова» Ф. Легара (обидві – 2001), «Золотий

пінгвін» А. Сіренко (2002), «Карміна Бурана» К. Орффа (2007), «Орфей та Евридіка» К. Глюка (2009), «Чарівна флейта» (2013), «Директор театру» (2019) В.-А. Моцарта, «Коли цвіте папороть» Є. Станковича (спільно з А. Шошиним, 2017), «Ключ на бруківці» Ж. Оффенбаха (2019). [4]

Основними складовими творчого шляху С. Наєнка у Львові стали: виконання провідних балетних партій широкого жанрового діапазону у Львівському оперно-балетному театрі; набуття акторського та балетмейстерського досвіду в драматичних виставах у театрах міста; формування балетмейстерської майстерності паралельно з виконавською кар'єрою під впливом вітчизняної (Г. Ісупова, А. Шекери тощо) та російської (М. Долгушин тощо) балетмейстерських шкіл; постановка редакцій класичних балетів та оригінальних авторських творів; балетмейстерські пошуки по розширенню лексичного діапазону вистав (поєднання класичного танцю, елементів танцю модерн, характерного танцю, вільної пластика тощо); створення великої кількості танцювальних сцен в операх; поєднання балетмейстерської діяльності з педагогічною у Львівській державній хореографічній школі, Львівському училищі культури і мистецтв, на кафедрі режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка. [6 с.286]

В грудні 2022 року в честь ювілею 55-річчя Сергія Наєнка був відновлений балет «Повернення Батерфляй». І в той же час балетмейстер завершив свою роботу в Львівському театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької.

Висновки

Сергій Наєнко відіграє важливу та ключову роль у формуванні нового покоління танцівників у Львівській хореографічній школі він один з небагатьох балетмейстерів, яким вдалось здійснити таку кількість постановок балетів саме з учнями школи. Наєнко не лише геніальний танцівник, але й талановитий педагог та балетмейстер Львова . Його феномен роботи з учнями - власний приклад роботи , адже він в минулому провідний соліст Львівського театру опери та балету імені Соломії Крушельницької, в 2010 році Заслужений артист України. Наєнко різностороння творча особистість для якої важливо у постановочній роботі донести ідею та розуміння хореографії, як до виконавця так і до глядача не упускаючи жодної деталі. Він роками може виношувати ідею опрацьовувати матеріали для того, аби в кінцевому результаті одержати бездоганний продукт в даному випадку хореографію . Він є провідним діячем культури Львова , співпрацюючи з багатьма театрами міста де здійснює творчу роботу. Сергій Наєнко є безперечно тим прикладом для майбутніх поколінь хореографів , як артист може поєднувати в собі усі ті професійні якості котрі потрібні для успішної роботи в будь якому напрямку хореографічного мистецтва чи ти танцівник, чи постановник, вчитель, репетитор. Також він є яскравим прикладом поєднання в роботі усіх видів цієї професії, завдяки постійній роботі над собою та відповідальність перед глядачем, який в кінцевому результаті повинен одержати естетичне та моральне задоволення від побаченого .

Використані джерела:

1. Роксолана Мокрій. Власний архів «Інтерв'ю з Заслуженим артистом України Сергієм Наєнком» записано 07.02.2023р.
2. Г. Канарська . Сергій Наєнко: іронічний уклін // .Збруч. 16.08.2018р. URL: <https://zbruc.eu/node/82350>
3. Любов Янас. Снргій Наєнко: «Мені завжди подобались виконавці, які могли наповнити форму...». Театральна бесіда. Періодичне видання Львівського міжобласного відділення Національної спілки театральних діячів України ч. 2 (4) 1998р.
4. Сургій Наєнко, балетмейстер-постановник, заслужений артист України; URL: <https://opera.lviv.ua/personel/sergij-nayenko>
5. Богдана Боднар. «Голос і доля у світі танку». Театральна бесіда. Періодичне видання Львівського міжобласного відділення Національної спілки театральних діячів України ч.2 (18) 2006р.
6. Petryk O. POLYASPECTNESS OF CREATIVITY OF SERHII NAIENKO // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Мистецтвознавство. № 1'2019 С. 286-289
7. Роксолана Мокрій. Становлення Львівської державної хореографічної школи // Вісник Львівського університету. — Серія мист-во. 2015. — Вип. 16. — Ч. 1. — С. 203—208. — ISSN 2078-6794.
8. «Юність балету» Мистецько-інформаційний вісник – Львів №1. – 2016р. с.12
9. М. Крижанівська. Львівська опера та хореографічна школа ставлять нову версію балету «Лускунчик». ZAXID.NET. 16 грудня 2016р. URL <http://zaxid.net/n1412591>.

Abstract: *The article examines the creative path of the Honored Artist of Ukraine Serhiy Nayenko from childhood and his interest in choreography to studying with leading ballet artists at the choreographic school. The reasons for choosing work in favor of the Lviv Opera and Ballet Theater are considered. The creative growth of Nayenko from a dancer to a choreographer-director and a teacher of the Lviv Choreographic School is analyzed. The list of his creative works in the Lviv Theater of Opera and Ballet named after Solomiya Krushelnytska, as well as his creative work in the choreographic school, was compiled. Methods of working with students and his approach to work are considered.*

Keywords: *Serhiy Nayenko, choreographer, director, teacher, Lviv Choreographic School, Lviv Children's Ballet Theater, Lviv Opera and Ballet Theater, students, performance, ballet.*

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Берест Р.Я.

Стаття відправлена 19.03.2023р.

Мокрій Р.С.